

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „*Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej*”

finansowany ze Środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Lwów / Galicja Wsch. / Austria, Austro-Węgry

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

zbiory Uniwersytetu Józefińskiego, później UL: Gabinet chirurgiczny

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Zbiory muzealne uczelni

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Gabinet chirurgiczny był zbiorem o charakterze muzealnym tworzonym od ok. 1828 r. w ramach działalności dydaktycznej Uniwersytetu Józefińskiego,

Instytutu Medyczno-Chirurgicznego Uniwersytetu Franciszkańskiego. W jego zbiorach znalazły się preparaty anatomiczne i narzędzia.

Tradycja gromadzenia okazów anatomicznych kontynuowana jest przez Muzeum Anatomicznym przy Katedrze i Zakładzie Anatomii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Daty działalności / zakres czasowy:

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

--

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

--

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulic a/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY		1776: Budynek d. Kolegium jezuickiego
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW		
GODZINY OTWARCIA		
DYREKTORZY		
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowan y)		Budynek po Trynitarzach, na końcu ul. Krakowskiej

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Muzeum anatomiczne; Theatrum Anatomicum; muzeum anatomiczne i patologiczne
--

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

--

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

--

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

--

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Tomasz Knauer Wykładowca chirurgii 1789-

“O muzeum chirurgiczne, jak widać z aktów, dbał Knauer przez cały czas swojej profesury bardzo starannie, przedkładał częste prośby o sprawienie różnych przedmiotów, których potrzebował do praktycznych ćwiczeń, stanowiących główną część jego wykładów” (Finkiel, Starzyński, 1894: 112)

Piotr Krausnecker

1803 zakończenie pracy dydaktycznej do 18089 opiekun zbiorów muzealnych

“Dawniejszy pomocnik chirurgiczny profesora Waltza, od r. 1787. prosector anatomii, magister chirurgii i sztuki położniczej Piotr Krausnecker objął obecnie, po zwinięciu studiów medycznych we Lwowie, muzeum i wykłady anatomiczne. Był to jeden z najlepszych nabytków lwowskiego wydziału medycznego, człowiek oddany całej nauce i zawodowi swemu” (Finkiel, Starzyński, 1894: 114)

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Uniwersytet Józefiński | Uniwersytet Franciszkański

1776 listopad, otwarcie Akademii Stanowej: Collegium nobilium i Collegium Theresianum

1781-11-29 decyzja o utworzeniu 3 uniwersytetów na terenie monarchii: w Wiedniu, w Pradze, w Galicji

Kalendarium (historia instytucji)

1661-01-20 akt fundacji akademii [uniwersytetu lwowskiego] przez króla Jana Kazimierza; oddanie uczelni pod zarząd Towarzystwa Jezusowego

1773 przekształcenie Akademii Lwowskiej i Kollegium jezuickiego w liceum

1784-11-16 uroczysta inauguracja działalności Uniwersytetu Józefińskiego

1805-08-09 decyzja o przeniesieniu uniwersytetu do Krakowa; kasata Uniwersytetu Józefińskiego, utworzenie Liceum Lwowskiego

1816-05-17 postanowienie o utworzeniu Uniwersytetu Franciszkańskiego

1817-08-07 podniesienie Liceum Lwowskiego do rangi Uniwersyteckiej

1828 tworzenie zbiorów medyko-chirurgicznych

1848 pożar na Uniwersytecie

Początki zbiorów chirurgicznych sięgają 1784 r., wówczas podjęto próbę zgromadzenia narzędzi do laboratoriów i *theatrum anatomicum* “Sale wykładowe, przerobione na prędcie z dwóch lub trzech cel, były długie, ale wąskie. Dół wilgotny i ciemny toczył grzyb, którego nie umiano wytępić. Umieszczono tu mieszkania służby, laboratoria medyczne i chemiczne, salę sekcijną, ale także theatrum anatomiczne i instrumenta chirurgiczne, które rdzewiały i psuły się” (Finkiel, Starzyński, 1894: 55). Zbiory powiększane były przez wykładowców chirurgii, początkowo przez Tomasza Knauera, później przez Piotra Krausneckera, który znacznie wzbogacił i uporządkował zbiory muzealne. Okazy wykorzystywane były do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Krausnecker pozostawał opiekunem zbiorów do 1808 r. Zbiory zostały powiększone przez Józefa Berresa, który “Dostał tu po Krausneckerze dobrze

urządzone muzeum anatomiczne, założył przy niem zakład sekcyjny i pomnożył licznymi preparatami”,
(Finkiel, Starzyński 1894: 271). W 1823 r. zbiory chirurgiczne (anatomiczne) oglądał w czasie wizytacji arcyksiążę Franciszek Karol.
W ramach działalności Uniwersytetu Franciszkańskiego utworzony został w 1817 r. Instytut Medyczno-Chirurgiczny. Ze względu na brak praw do fakultetów i niższego uposażenia do czasu reformy (1833) nie posiadało “odpowiednich klinik, zakładów i laboratoryów” (Finkiel, Starzyński, 1894: 274), istniało natomiast muzeum anatomiczne i patologiczne, które uniknęło pożaru w 1848 r.

<https://polona.pl/archive?uid=11086351&cid=13536092>

134

<https://polona.pl/item/historya-uniwerytetu-lwowskiego,MTEwODYzNTE/6/#info:metadata>

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

1823-09-25 arcyksiążę Franciszek Karol

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1828: "Na dole, wedle obecnego rozdziału sal, były od wejścia głównego, od południa, z ulicy Uniwersyteckiej sekcyjne sale chirurgiczne i trupiarnia, pracownia mechanika, dalej mieszkania woźnych i sala fechtunków; a z drugiej strony : mieszkanie profesora anatomii, jego pracownia, sala wykładowa, muzeum rolnicze, sala chemii, botaniki, rolnictwa i laboratorium chemiczne. Na pierwszym piętrze: archiwum Tretterów, sala do nauki tańców, kancelarya uniwersytecka, kancelarya filozoficznego dyrektoriatu, sala IV. roku teologii, III. roku praw, fizykalne muzeum w trzech salach, sala dysputacyj i promocyj, poczekalnia dla profesorów, sala IV. roku praw i nadzwyczajnych przedmiotów filozofii Na drugim był gabinet historii naturalnej w trzech salach, sala I. roku praw, trzy pokoje należące do fizykalnego muzeum, sala II. roku filozofii, archiwum uniwersyteckie i kasa, sala I. i III. roku teologii; na trzecim wreszcie sale II. i IV. roku praw. II. roku teologii i gimnazyum" (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 280)

"Rozszerzenia i lepszego umieszczenia domagały się osobliwie »Instytuty uniwersyteckie«, bardzo źle ulokowane: gabinet historii naturalnej (das Naturalien-Kdbinet), anatomiczny (d. anatomische Theater), fizyczno - mechaniczny (cl. physisch- mechanische-K.) ') i zbiór rolniczych przedmiotów (d. Sammlung oekonomische Gegenstande), o których mówiliśmy szerzej, kreśląc działanie zarządców tych zbiorów, profesorów katedr, ku których demonstracyi służyły. Biblioteka, z którą połączony był od r. 1822 zbiór numizmatyczny, nie miała także dobrego i dostatecznego pomieszczenia, mimo, że podczas zmiany w budowie w latach 1826. do 1828. doznała odpowiedniego przekształcenia" (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 292)

"Zanim wszakże to nastąpiło, był długi, półtora roku trwający czas przejściowy, czas niebezpiecznego przesilenia dla każdego uniwersytetu a może więcej niż dla innych dla naszej Alma Mater, która wśród zawieruchy roku 1848. straciła własny budynek w płomieniach pożaru, cenne zbiory i bibliotekę i zmieniła prawie cały personel nauczycielski" (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 297)

"stary gmach potrynitarski, przerobiony i zrestaurowany w latach 1825—8., mieszczący w sobie cenną bibliotekę, zbiory, nagromadzone długoletnią pracą, siedziba nauki najwyższej — gorzał, buchając dymem i sypiąc iskry dokoła. Ratunek był niemożliwy: w części budynku od strony Żółkiewskiego, gdzie właśnie była biblioteka i kancelarwa, szerzył się żywioł niszczący z straszną gwałtownością, wiązania dachu trzeszczały, pękały okna od gorąca a obramowania paliły się jak świece. Z wnętrza wyrzucano przez nie książki, akta, sprzęty rozmaite, ale ogień dosięgał rozrzuconych na ulicy gratów a gawiedź rozbierała je jak swoje... " (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 301)

"Drugim ratującym wśród zgiełku, dział huku, w kurzawie i zamieszaniu, co się jeszcze ocalić dało, był Stefan Koźma, który przeniósł szybko ekonomiczne muzeum i część fizycznego,

niewo aktów, ksiąg, protokołów i pierwszą matrykę z skrzydła lewego na prawe, do swego mieszkania. W zupełności zachowało się muzeum anatomiczne i patologiczne”
(*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 301-302)

Wystawy czasowe

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Ludwik Finkel, Stanisław Starzyński, *Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, Lwów : Senat Akademicki Uniw. Lwowskiego, 1894

Ludwik Finkel, *Inwentarz Archiwum Uniwersytetu Lwowskiego*, Lwów : Senat Akademicki Uniwersytetu Lwowskiego, 1917

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Acta annorum 1805/6 et 1806/7. [Inw. 104], A. 1805/6: 1. Akta organizacji liceum; o przeniesieniu książek i przyrządów do Uniw. krakowskiego (razem z żądaniami zwrotu z 1- 1826—29 i 1834 156. Acta anni 1836. [Inw. 128]. 9. verzeichnis der im Schulj. 1834 neuangeschaften physikalischen Apparate.

162. Acta anni 1842. /Inw. 134]. 2. Bericht über den Zustand des philos. Studiums und der Lehrmittel-Sammlungen im J. 1841/2.

(Finkel, *Inwentarz Archiwum* 1917: 23, 34, 37)

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

“

“O muzeum chirurgiczne, jak widać z aktów, dbał Knauer przez cały czas swojej profesury bardzo starannie, przedkładał częste prośby o sprawienie różnych przedmiotów, których potrzebował do praktycznych ćwiczeń, stanowiących główną część jego wykładów”,
(*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 112)

“od pierwszej chwili zabiera się z młodzieńczym zapałem [Piotr Krausnecker], z wytrwałością dojrzałego męża do stworzenia odpowiednich zbiorów t. z. anatomicznego amfiteatru i preparatów anatomicznych, fizyologicznych i patologicznych dla medycyny lwowskiej. W tem zadaniu jest niezmiernie i niczem zrazić się nie da: spotykają go, jak Hacqueta, liczne nieprzyjemności, inspektor domu niezadowolony jest ze składu kości w Uniwersytecie, gubernium napomina go za przekroczenia dotacyi, którą z trudnością ledwie wyprosić zdołał, policya nawet strofuje go za więzienie w nieodpowiedniej porze, za niedostatecznie głębokie grzebanie trupów, i t. p. ale wreszcie, w r. 1803. oddaje Krausnecker muzeum anatomiczne w stanie, który budzą podziw i pochwałę mu jedna u rządu i tytuł Professor meritus. Prócz zbiorów publicznych miał bogate swoje własne, preparaty, które idąc z powodu nadwątłego zdrowia na pensję w r. 1803., darował na własność zakładowi, w którym przez tyle lat pracował. Nad tem muzeum miał i nadal, chociaż już emerytowany, nadzór a w r. 1808. układał z profesorem fizyki Gloiznerem katalog zbiorów historii naturalnej.” (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 114)

“[Józef Berres, Instytut Medyczo-Chirurgiczny], Dostał tu po Krausneckerze dobrze urządzone muzeum anatomiczne, założył przy niem zakład sekcyjny i pomnożył licznymi preparatami”,
(*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 271)

“W r. 1823 odwiedzał kraj arcyksiążę Franciszek Karol: 11. lipca przybył do Lwowa serdecznie witany. W teatrze grano na jego przyjęcie sztukę Kamińskiego »Zabobon czyli Krakowiacy i Górale. Uniwersytet przyjmował gościa uroczyście; 14. lipca przysłuchiwał się arcyksiążę egzaminowi z historii i statystyki. Niebawem po nim jechał przez Lwów sam cesarz Franciszek na zjazd z Aleksandrem do Czerniowiec, stanął w mieście 25. września, oglądał gmach Akademii, bibliotekę, zbiór numizmatów i monet, gabinet fizyczny, historii naturalną], anatomiczny i sale chirurgiczne” (*Historia Uniwersytetu Lwowskiego*, 1894: 279)

UWAGI:

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	